

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนไทยมุสลิม อายุ 7-9 ปี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมความรู้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพจากเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ วารสาร ตำราและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัย
2. ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1987) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนไทยมุสลิม ชายและหญิง อายุ 7 ถึง 9 ปีที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึง 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบวิธีสุ่มหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. สุ่มโรงเรียนโดยการสุ่มโรงเรียนแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาที่สอนวิชาสามัญและวิชาศาสนา โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และเป็นโรงเรียนที่มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมอิสลาม คือ มีครูและนักเรียนเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม มีวัฒนธรรมการใช้ภาษา การแต่งกาย และการปฏิบัติศาสนกิจที่เป็นไปตามหลักของศาสนาอิสลาม โรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนอามานะศักดิ์ จังหวัดปัตตานี โรงเรียนสวนสวรรค์วิทยา จังหวัดนราธิวาส และโรงเรียนसानดิธรรม จังหวัดยะลา

2. สุ่มนักเรียนไทยมุสลิมที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึง 4 อายุ 7 ถึง 9 ปี จากโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง โรงเรียนละ 105 คน รวม 3 โรงเรียน ได้นักเรียน 315 คน ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก

ตารางที่ 3 จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอายุ 7 - 9 ปี ทั้งหมด

อายุ / ปี	ร.ร. อามานะศักดิ์	ร.ร.สวนสวรรค์	ร.ร.ศานติธรรม	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
7	35	35	35	105
8	35	35	35	105
9	35	35	35	105
รวม	105	105	105	315

รวมจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 315 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 รายการ คือ

รายการที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพและความสนใจ

รายการที่ 2 แบบทดสอบเป็นคำสั่งให้วาดภาพพระบายสีในหัวข้อ "ครอบครัวของฉัน"

รายการที่ 3 แบบประเมินค่าเป็นแบบประเมินค่าของแบบทดสอบการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพพระบายสี

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ และเอกสารอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ และเกณฑ์ในการพิจารณา การแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพพระบายสีของกลุ่มตัวอย่าง

2. ศึกษาแบบทดสอบและวิธีสร้างแบบทดสอบทางศิลปะจากเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ และงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. สรุปแนวทางในการสร้างเครื่องมือวัดการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึง 4 อายุ 7 ถึง 9 ปี ในด้านการวาดภาพคน (Human Figure) การใช้พื้นที่ว่าง (Space) การใช้สี (Color) และการออกแบบ (Design) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของโลเวนเฟลด์ และศึกษาแบบทดสอบวัดการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพพระบายสีของสมสมร ภูประกร (2530) โกศล ภูพลอย (2532) และของสุกฤษณ์ ชนเกษพิศาล (2535) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นจากหลักเกณฑ์ขั้นพัฒนาการทางศิลปะของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 รายการ มีรายละเอียดและการใช้ ดังนี้

รายการที่ 1 แบบสอบถาม ได้แก่ แบบสอบถามสถานภาพและความสนใจของนักเรียนไทยมุสลิม โดยแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบมีทั้งหมด 10 ข้อ แบ่งเป็นส่วนของสถานภาพ ได้แก่ เพศ

อายุ ชั้น โรงเรียนและส่วนของความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการวาดภาพระบายสี โดยให้นักเรียนเลือกตอบโดยเขียนเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

รายการที่ 2 แบบทดสอบ เป็นคำสั่งให้นักเรียนวาดภาพระบายสีในหัวข้อ “ครอบครัวของฉัน” โดยให้นักเรียนวาดลงในกระดาษขนาด 12 x 15 นิ้ว ที่ผู้วิจัยเตรียมให้พร้อมสีเทียน 1 ชุด มีทั้งหมด 12 สี ใช้เวลา 50 นาที

รายการที่ 3 แบบประเมินค่า เป็นแบบประเมินค่าของแบบทดสอบในแต่ละด้าน คือ ด้านการวาดภาพคน การใช้พื้นที่ว่าง การใช้สี และการออกแบบ ซึ่งแบบประเมินค่าจะมีรายละเอียดในการวาดภาพด้านต่าง ๆ ตามขั้นพัฒนาการทางศิลปะของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ ชั้นที่ 3 คือ ขั้นวาดภาพได้คล้ายของจริง (Schematic Stage) โดยผู้ใช้แบบประเมินค่า จะดูภาพวาดของนักเรียนในแบบทดสอบประกอบการใช้แบบประเมินค่า ถ้าภาพวาดของนักเรียนในแบบทดสอบแต่ละด้านปรากฏลักษณะต่างๆ ตรงตามเกณฑ์ของแบบประเมินค่าแต่ละข้อจะได้คะแนน 1 คะแนน หากภาพวาดของเด็กแต่ละด้านไม่ปรากฏลักษณะต่างๆ ตรงตามเกณฑ์ของแบบประเมินค่าแต่ละข้อจะได้คะแนน 0 คะแนน (ดูแบบประเมินค่าในภาคผนวก ข)

4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและหาความตรงตามเนื้อหา (Validity) แล้วนำเครื่องมือมาปรับปรุง เกณฑ์ในการพิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิ คือ เป็นผู้มีคุณสมบัติในข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

4.1 เป็นอาจารย์ผู้สอนศิลปะในระดับประถมศึกษา และมีประสบการณ์การสอนศิลปะเด็ก ไม่น้อยกว่า 10 ปี

4.2 เป็นนักวิชาการทางศิลปศึกษาที่มีผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการแสดงออกทางศิลปะเด็กในระดับประถมศึกษา

4.3 ศิลปิน นักวิชาการทางด้านศิลปศึกษา ผู้ซึ่งมีประสบการณ์ในการตัดสิน การประกวดศิลปะเด็กระดับชาติ และเป็นที่ยอมรับในวงการศิลปะเด็ก

5. นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึง 4 อายุ 7 ถึง 9 ปี โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง

6. นำเครื่องมือที่ผ่านการทดลองใช้ ไปขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

7. นำเครื่องมือไปทดสอบครั้งที่สองกับนักเรียนกลุ่มเดิม เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยวิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) จากสูตร KR-20 (ถ้วน สายยศและอังคณา สายยศ 2528:168) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนซึ่งจะใช้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยและขอความร่วมมือครูประจำชั้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อสำรวจอายุโดย สัปดาห์วัน เดือน ปีเกิด จากบัญชีเรียกชื่อ (ป.03) และทำการสุ่มตัวอย่างเด็กตามกลุ่มอายุคือ 7, 8, และ 9 ปี โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียน เพื่อทำความคุ้นเคย และนำเข้าสู่หัวข้อที่วาดคือ “ครอบครัวของฉัน” โดยผู้วิจัยอธิบายว่า ครอบครัวของฉัน หมายถึง ครอบครัวซึ่งประกอบด้วย พ่อ แม่ พี่น้อง ญาติ และตัวฉันรวมถึงบ้านและบริเวณบ้าน ซึ่งประกอบด้วยต้นไม้ สนามหญ้า หรือวัตถุสิ่งของต่างๆรวมอยู่ในบ้านและนอกบ้าน

2.2 ผู้วิจัยแจกอุปกรณ์ในการวาดภาพให้แก่เด็กนักเรียนซึ่งประกอบด้วย

2.2.1 กระดาษวาดภาพขนาด 11 นิ้ว x 15 นิ้ว

2.2.2 สีที่ใช้ในการวาดภาพคือ สีเทียน (Crayons) ซึ่งมีทั้งหมด 12 สี

2.3 ผู้วิจัยเขียนหัวข้อเรื่อง “ครอบครัวของฉัน” บนกระดาษคำพร้อมทั้งอธิบายขั้นตอนการวาดภาพโดยให้นักเรียนเขียน ชื่อ, นามสกุล, อายุ, เพศ, โรงเรียน ไว้ด้านหลังของภาพ

2.4 ผู้วิจัยบอกกำหนดเวลาในการวาดภาพคือ ให้นักเรียนวาดภาพให้แล้วเสร็จในเวลา 50 นาที

2.5 เมื่อทุกอย่างพร้อม ให้นักเรียนลงมือวาดภาพ ขณะที่นักเรียนวาดภาพ ผู้วิจัยจะทำการสังเกตกระบวนการทำงานของนักเรียนเช่น การใช้ดินสอในการร่างภาพ การใช้อุปกรณ์ต่างๆเป็นเครื่องช่วยในการวาดภาพ เช่น ไม้บรรทัด เป็นต้น

2.6 ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามหลังจากที่นักเรียนวาดภาพเสร็จ โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งอธิบายแบบสอบถาม คือ เป็นแบบสอบถามสถานภาพและความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมการวาดภาพพระบายสี มีทั้งหมด 10 ข้อ แต่ละข้อมีตัวเลือก 4 ตัวเลือก โดยให้นักเรียนเลือกตอบ ข้อละ 1 ตัวเลือก ให้ตรงกับความเป็นจริง ใช้เวลาประมาณ 10-20 นาที

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากร

ครั้งที่	โรงเรียน	วัน เดือน ปี
1	โรงเรียนอามานะศักดิ์ จ.ปัตตานี	29 กันยายน 2542
2	โรงเรียนสวนสวรรค์วิทยา จ.นราธิวาส	4 ตุลาคม 2542
3	โรงเรียนसानติธรรม จ.ยะลา	9 ตุลาคม 2542

3. การหาความเชื่อมั่นในการวิเคราะห์ภาพโดยสุ่มตัวอย่างเด็กจำนวน 30 คน จากกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมด นำผลงานของเด็กกลุ่มนี้มาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เพื่อทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยเก็บผลการวิเคราะห์ของทุกฝ่าย แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากผลคูณของคะแนนแบบของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างการวิเคราะห์ของผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญ ถ้าผลของการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง จะยืนยันความเชื่อมั่นถึงประสิทธิภาพในการวิเคราะห์ของผู้วิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถทำการวิเคราะห์ภาพวาดที่เหลือทั้งหมด

$$r_{xy} = \frac{n \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[n \sum X^2 - (\sum X)^2][n \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

n = จำนวนภาพ

X = คะแนนการประเมินของผู้วิจัย

Y = คะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

(บุญเรียง ขจรศิลป์, 2539)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญ คือ

1) เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ .00 (ประมาณ .30 และต่ำกว่า) ถือว่า สหสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

2) เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ .50 (ประมาณ .30 - .70) ถือว่า สหสัมพันธ์อยู่ในระดับกลาง

3) เมื่อค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ 1.00 (ประมาณ .70 - .90) ถือว่า สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (ถ้าสูงกว่า .90 ถือว่าอยู่ในระดับสูงมาก)

(ประคอง กรรณเสถียร, 2540)

การหาความเชื่อมั่น โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากผลคูณของคะแนนแบบของเพียร์สัน กระทำ 1 ครั้ง คือ การวาดภาพ หัวข้อเรื่อง "ครอบครัวของฉัน"

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในการทดสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญคือ 0.86 (ดูภาคผนวก ฉ.) ผลที่ได้จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในการวิเคราะห์ภาพวาดระหว่างผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง ดังนั้นในขั้นต่อไป ผู้วิจัยจึงสามารถทำการวิเคราะห์ผลงานภาพวาดของเด็กทั้งหมดได้ด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ภาพวาดระบายสี จากภาพวาดของกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 315 คน โดยทำการวิเคราะห์พร้อมทั้งหมด และจำแนกตามเพศ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบสอบถามด้านสถานภาพ และความสนใจของนักเรียน โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)
2. ผู้วิจัยนำขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำความเข้าใจ และใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ภาพ
3. ผู้วิจัยนำภาพวาดของกลุ่มตัวอย่างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีตามเกณฑ์ขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1982) โดยใช้แบบประเมินขั้นพัฒนาการทางศิลปะในการวาดภาพระบายสีในด้านการวาดภาพคน การใช้พื้นที่ว่าง การใช้สี และการออกแบบ ที่สร้างขึ้นโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) โดยวิเคราะห์โดยรวม จำแนกตามเพศ และจำแนกตามอายุ และทำการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เกณฑ์ในการพิจารณาผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ภาพ คือ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติในข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้
 - 3.1 เป็นอาจารย์ผู้สอนศิลปะในระดับประถมศึกษา และมีประสบการณ์การสอนศิลปะเด็ก ไม่น้อยกว่า 10 ปี
 - 3.2 เป็นนักวิชาการทางศิลปศึกษาที่มีผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการแสดงออกทางศิลปะเด็กในระดับประถมศึกษา
 - 3.3 ศิลปิน นักวิชาการทางด้านศิลปศึกษา ผู้ซึ่งมีประสบการณ์ในการตัดสิน การประกวดศิลปะเด็กระดับชาติ และเป็นที่ยอมรับในวงการศิลปะเด็ก
4. สรุปผลการประเมินขั้นพัฒนาการทางศิลปะในด้านการวาดภาพระบายสี โดยใช้เกณฑ์พิจารณาตัดสินจากคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ 3 ใน 5 ท่าน
5. สรุปคะแนนด้วยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) จากสูตร

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}} \times 100$$

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}} \times 100$$

หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยวิธี คูเคอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson)

จากสูตร KR – 20

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S^2_t} \right\}$$

เมื่อ n = จำนวนข้อของเครื่องมือ

$$p = \text{สัดส่วนของผู้ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ} = \frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$$

$$q = \text{สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือ } 1 - p$$

$$S^2_t = \text{คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือฉบับนั้น}$$

(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2528 : 168)

การนำเสนอผลการวิจัย

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง แผนภูมิ กรอภิปราชและการเสนอแนะ